

بسم الله الرحمن الرحيم

درس نامه سطح 3

موضوع: راه و رسم زندگی

تهیه شده در موسسه یاران سبز موعود (عج الله تعالی فرجه الشریف)

جلسه اول (ز کجا آمده ام؟)

شروع درس

با سلام خدمت شما دوستان خوب و عزیز. امیدوارم همیشه صحیح و سالم باشید. از اینکه در خدمت شما هستم خیلی خوشحالم. امیدوارم که دقایقی را که با هم هستیم جزو اوقات به یاد ماندنی و تأثیرگذار زندگی ما باشد. دوستان من! تاکنون از چند زاویه خود را نگاه کرده اید؟

چرا از سؤال من تعجب کردید؟ شاید پرسش من کمی عجیب بود. اجازه بدهید کمی توضیح بدهم تا بیشتر متوجه منظور من شوید.

➤ بعضی اوقات کسی مریض می شود و به دکتر مراجعه می کند. پس از معاینه مشخص می شود که درون بدن او مشکلی پیش آمده و نیازمند عکسبرداری و مانند آن است. پس از مشاهده عکس ها انسان با تعجب و گاهی خنده به تصاویر خود نگاه می کند و باور نمی کند که این استخوانها و ترکیبات شکل او باشد.¹

➤ گاهی وقتها هم انسان در محیط خانواده یا فضای دیگری است که دانسته یا نادانسته تصویر او را ضبط می کنند.

➤ حالت سوم این است که مثلاً کسی از بالای بلندی مانند پشت بام انسان را می بیند.
➤ حالت بعدی نگاه از کمی بالاتر است. مانند اینکه افراد را از بالای کوه مشاهده کنیم که در این حالت آنها کوچک و ریز می بینیم.

➤ حالت بعدی این است که کسی گاهی سوار هواپیما است و از آن بالا به پایین و محیط زیر پای خود می نگرد و همه چیز را کوچک می بیند.

➤ حال اگر کسی سوار فضاپیما رفته و از کره ای دیگر انسان را ببیند، چه تصویری به او دست می دهد؟ و تصویر یک انسان در کره ی زمین برای او چه اندازه ای است؟

امروز قصد داریم کمی خودمان را کالبد شکافی کنیم و سری به درون خودمان بزنیم تا ببینیم در درون ما چه خبر است؟

نگاهی به مراحل خلقت در قرآن

اینک مراحل و چگونگی خلقت انسان از دیدگاه قرآن کریم و با نگاهی به علم روز مورد بررسی قرار می دهیم. بد نیست ببینیم که خلقت انسان از دیدگاه قرآن چگونه است؟ یعنی انسان از کجا آمده است و چگونه شکل گرفته است؟

¹ . در صورت امکان نمونه ای عینی برای دانش آموزان نمایش داده شود.

خداوند می فرماید: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.²

ما انسان را از عصاره ای از گل آفریده ایم. سپس او را به صورت نطفه‌ای در آورده و در قرار گاه استوار جای می‌دهیم. سپس نطفه را به صورت لخته خونی، و این لخته خون را به شکل قطعه گوشت جویده ای، و این تکه گوشت جویده را بسان استخوان ضعیفی در می‌آوریم، و بعد بر استخوان گوشت می‌پوشانیم، و از آن پس او را آفرینش تازه ای بخشیده و پدیده دیگری خواهیم کرد، والا مقام و مبارک است خداوند که بهترین اندازه گیرندگان و سازندگان است.

در این آیات خداوند به زیبایی هر چه تمامتر مراحل خلقت یک انسان را ترسیم می‌کند:

۱. انسان، عصاره خاکی؛ چون انسان از نطفه است و نطفه نیز برگرفته از مواد غذایی که از عناصر زمین است.^۳
۲. نطفه؛
۳. تبدیل نطفه به علقه
۴. تبدیل علقه به مضغه
۵. شکل‌گیری استخوان بندی
۶. پوشیده شدن استخوانها(اسکلت) با پوست
۷. شکل‌گیری انسان کامل.

تا اینجا همان مواردی است که در بالا ذکر کردیم. قرآن در اینجا به نکته ای حساس و دقیق و در عین حال ملاک ارزشمندی انسان اشاره می‌کند.

آفرینش روح (تحول خلقت)

پس از مرحله تسویه و تنظیم و تعادل اعضای بدن انسان در رحم مادر، حساس‌ترین و مهم‌ترین مرحله خلقت با نام «نفخ روح، دمیدن روح» آغاز می‌شود.

خداوند می فرماید: «ثُمَّ سَوَّاهُ وَ نَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ؛ سپس اندام او (انسان) را موزون ساخت و از روح خویش در وی دمید».^۴

خداوند این مرحله را متفاوت از مراحل گذشته دانسته و از آن به خلقتی نو تعبیر می‌کند: «فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ؛ بعد استخوان‌ها را به گوشتی پوشانیدیم، آن گاه [جنین را در] آفرینشی دیگر پدید آوردیم».^۵

² . سورة المؤمنون: ۱۲ - ۱۴.

³ . البته این نظر مخالفینی هم دارد و برخی معتقدند که تنها حضرت آدم از خاک آفریده شده است و چون بقیه از نسل او هستند؛ از این رو به آنان هم خلقت از خاک اطلاق می‌شود.

⁴ . سجده، ۹. در سوره ص ۷۲، و حجر، ۲۹، به همین مضمون در مورد خلقت حضرت آدم آمده است.

جالب است که خداوند تمام این مراحل را در یک طرف قرار داده و دمیده شدن روح را خلقتی جدید و نو دانسته است. چرا که ارزش و مقام هر انسانی به همان جنبه های روحی است نه به جسم ظاهری. لذا سیه و سفید، زشت و زیبا، چاق و لاغر و ... در نزد خدا مهم نیست؛ آنچه ملاک قضاوت و ارجمندی نزد خداوند است همان جنبه های روحانی و معنوی انسان است که او را برتر از دیگران قرار داده و ملاک قضاوت الهی قرار می گیرد.

آیات فوق به روشنی بر این نکته تکیه دارند که علاوه بر بدن و جسم ظاهر، چیز بسیار شریف و ارجمند دیگری نیز وجود دارد که تا آن نباشد، انسان، انسان نمی شود.

نکته

این روح است که جسم انسان را به حرکت وادار می دارد؛ لذا نوع فکر افراد، گرایش ها و بینش های آنان است که انسانها را به واکنش های مثبت و منفی وادار می دارد. به همین خاطر است که علم روز نیز می گوید که وقتی روح به بدن جنین اضافه شد، آثار آن نیز کم کم ظاهر می شود و جنین حرکات آهسته ای در لبها و پلکها از خود نشان می دهد و می تواند حالت چنگ زدن به دستهایش دهد و یا اینکه آنها را ببندد.

خلاصه کلام این که دمیده شدن روح در انسان، نقطه عطف بسیار قابل توجهی است که به یکباره وضعیت رشد را تغییر می دهد. تا به حال آنچه مطرح بود، رشد فیزیکی موجود درون رحمی بود. سلولی رشد کرده و به تکه گوشتی تبدیل شده و بالاخره شکل انسانی به خود گرفته است. اما آنچه در اینجا این موجود را «انسان» می کند، همین انشاء و ایجاد خلقت جدید و دمیده شدن روح است که با سایر موارد تفاوت اساسی دارد. و با این مرحله است که خدای بزرگ خود را تحسین می نماید.

پس از مرحله دمیده شدن روح و گذشتن از مرحله علقه تا شکل گیری جنین، سه ماه طول می کشد، و در سومین ماه صورت جنین، شکل صورت انسان به خود می گیرد و جنسیت جنین مشخص می شود.

در نهایت پس از زندگی تقریبی 270 - 280 روزه در رحم مادر، معادل ده ماه قمری یا نه ماه شمسی، انسانی جدید پا به عرصه وجود می گذارد.^۶

هر سو نگرم قامت رعناى تو بینم	هر جا که روم روی دل آرای تو بینم
مهر و مه و اختر، رخ زیبای تو بینم	در شمع و گل و بلبل و پروانه و گلزار
من خلق جهان عاشق و شیدای تو بینم	مهر تو نه مهری است که از دل بتوان برد
کاندر دل هر ذره تمنای تو بینم	مشتاق جمال تو نه تنها شده موسی
عالم همه را غرق تماشای تو بینم	ذات تو چه مرموز و عجیب است و پر اسرار
با این همه هر جا نگرم جای تو بینم	یک بیش نباشی و نداری تو سرایی

5. مومنون، ۱۴.

6. و نفر فی الارحام ما نشاء الی اجل مسمی ثم نخرجکم طفلاً؛ و آن چه را اداره کنیم تا مدتی معین در رحم ها قرار می دهیم، آنگاه شما را [به صورت] کودک برون می آوریم. حج، ۵.

نگاهی به درون

تا بدینجا فقط از رحم مادرانمان خارج شده ایم و هنوز بسیاری از شگفتی های درون خودمان را نشناخته ایم. حالا قصد داریم کمی خودمان را کالبد شکافی کنیم و سری به درون خودمان بزنیم تا ببینیم در درون ما چه خبر است؟

راستی دوستان من! آیا می دانید که چه عجایی در درون ما وجود دارد که شاید با شنیدن آنها تعجب کنید. شاید هم آنقدر این چیزها برای ما عادی شده است که بااهمیت بودن آنها را احساس نمی کنیم.

قلب، کلیه، رگ

سلول های بدن

✓ قلب در یک طول عمر متوسط حدود 3 بلیون بار می زند.	✓ 250 نوع سلول در بدن وجود دارد) خونی، پوستی، ماهیچه ای یا قلبی، عصبی، فیرو بلاستی و...)
✓ قلب هر روز به طور متوسط 110,000 بار می زند و حدودا 10، 500 لیتر خون در بدن به جریان می اندازد.	✓ در هر ثانیه 20 میلیون سلول به دو سلول دیگر تقسیم می شود
✓ طول رگهای بدن انسان در حدود 560000 کیلومتر است، یعنی مسافتی معادل یک برابر و نیم مسافت بین کره زمین تا ماه.	✓ در طول هر ثانیه، حدود 15 میلیون سلول خونی در بدن انسان تولید می شود و از سویی دیگر از بین می رود.
✓ در بدن هر انسان، حدود 97000 کیلومتر رگ و مویرگ خونی وجود دارد.	✓ بدن یک فرد بزرگسال حدودا شامل 100 تریلیون سلول است.
✓ در کلیه انسان 200 میلیون کانال بسیار نازک وجود دارد و در آنها هر روز 500 لیتر خون تصفیه می شود.	✓ تعداد گلبولهای قرمز و سفید بالغ بر 25 تریلیون است. اگر این گلبولها را روی هم قرار دهند طول آن حدود 50037 کیلومتر یعنی فقط کمی کمتر از مدار زمین در خط استوا خواهد بود.

برخی دیگر از عجایب و شگفتی های بدن انسان

- چشم و گوش
- در شبکیه چشم 75 میلیون سلول مخروطی شکل وجود دارد. 7

- عدد امواج قرمز نور که در هر ثانیه داخل چشم می‌شود 458000 هزار میلیارد و عدد امواج رنگ بنفش هفتصد و بیست و هفت هزار میلیارد می‌باشد.
- هر انسان در روز در حدود ۱۷ هزار بار پلک می‌زند و چشم هایش را باز و بسته می‌کند.
- هر شخص معمولی 34000 نوع آهنگ را می‌تواند تشخیص بدهد و می‌داند تشخیص هر آهنگ به گیرنده و عصب خاص نیازمند است.
- در طول عمر هر انسان ، حدود ۱۸ کیلو گرم از پوست مرده بدن او می‌ریزد و از بدنش جدا می‌شود.
- تعداد موجودات ذره بینی و میکروسکوپی بر روی بدن یک انسان بیشتر از کل جمعیت انسان‌های کره زمین است.
- تمامی ماهیچه‌های بدن که تعدادشان به ۶۴۰ عدد می‌رسد ، حدود نیمی از وزن بدن هر انسان را تشکیل می‌دهد.
- هرتار موی سر ، به طور متوسط سالانه ۱۲/۷ سانتی متر رشد میکند .
- غده‌های بزاقی دهان یک انسان بالغ به طور متوسط هر شبانه روز یک لیتر بزاق ترشح می‌کند. ۸
- در بدن انسان به قدری آب است که با آن می‌توان یک بشکه ی 40 لیتری را آب کرد.
- بیش از نیمی از استخوان‌های بدن انسان در دست‌ها و پاها و هستند.
- ناحیه سطحی ریه‌ها تقریباً به اندازه یک زمین تنیس است.
- حتی اگر برعکس بایستید و سرتان روی زمین باشد باز هم غذا وارد معده می‌شود.
- بدن حدود 5.6 لیتر خون دارد. این میزان خون هر دقیقه سه بار در همه بدن به گردش در می‌آید. در یک روز این خون مجموعاً حدود 19000 کیلومتر راه را طی می‌کند.
- دوستان من! از این گونه شگفتی‌ها بسیار زیاد در درون انسان وجود دارد که همگی آنها بیانیگر یک نکته اساسی است و آن این که بدون شک ممکن نیست که این همه هماهنگی و دقت بدون دلیل و به خودی خود به وجود آمده باشد. مطمئناً! باید قدرت برتری وجود داشته باشد که این گونه دقیق و ظریف عمل می‌نماید و آن کسی نیست جز خدای متعال که آفریننده همه ی ما است.

آیا می‌دانید؟

- مغز فیل یک هزارم وزن بدن اوست.
- وزن یک نهنگ آبی تقریباً 25 برابر وزن یک فیل است، ولی مغزش فقط 2 برابر مغز فیل وزن دارد (تقریباً 10 کیلوگرم).

- وزن مغز یک سگ حدود 185 گرم، وزن مغز گربه حدود 30 گرم، وزن مغز اسب حدود 620 گرم است.

- وزن مغز سوسمار تندری ۳۸ تنی (برونتوساروس) فقط حدود نیم کیلوگرم بوده است.

- وزن مغز گوریل ۶۰۰ گرم است.

دوستان خوب من! آیا می دانید وزن مغز انسان چقدر است؟

آفرین! وزن مغز انسان بالغ، حدود ۱/۶ کیلوگرم است. (یک کیلو و ششصد گرم).

عجیب اینکه در همین وزن محدود و کم، عجایب و تجهیزات به کار رفته است. مثلاً در مغز تعداد ۱۴ میلیارد نرون (سلول عصبی) وجود دارد. طول مجموع این اعصاب ۴۸۰۰۰۰ کیلومتر یعنی دوازده برابر طول خط استوا است.

○ مغز انسان حدود ۱۰۰ میلیارد اعصاب به هم پیوسته با طولی معادل چندین هزار کیلومتر است. به وسیله این شبکه عظیم و پیچیده اعصاب تمام حرکات، افکار، حس های ۵ گانه و احساسات روحی انسان کنترل می شود.

○ در داخل مغز و ستون فقرات قریب به ۱۰ هزار نوع نرون و تریلیون ها سلول های کمکی و حدود ۱۰۰ نوع مواد شیمیایی تنظیم کننده و کیلومترها مویرگ و بسیار پدیده های دیگر وجود دارد که با یک نظم شگفت انگیز و اعجاب آوری باهم تعامل می کنند.

○ مغز ۱۲ جفت عصب دارد. این اعصاب با اندامهای مهمی ارتباط دارند.

○ حافظه یکی از کارکردهای شگفت انگیز مغز است که انسان متفکر امروز با تمام دانش و تکنولوژی خویش هنوز به تمام اسرار و مرموزات مغز، از جمله پدیده شگفت انگیز حافظه پی نبرده است.

○ مغز انسان حدود ۱۰۰ میلیارد اعصاب به هم پیوسته با طولی معادل چندین هزار کیلومتر است. به وسیله این شبکه عظیم و پیچیده اعصاب تمام حرکات، افکار، حس های ۵ گانه و احساسات روحی انسان کنترل می شود. در داخل مغز و ستون فقرات قریب به ۱۰ هزار نوع نرون و تریلیون ها سلول های کمکی و حدود ۱۰۰ نوع مواد شیمیایی تنظیم کننده و کیلومترها مویرگ و بسیار پدیده های دیگر وجود دارد که با یک نظم شگفت انگیز و اعجاب آوری باهم تعامل می کنند. انسان متفکر امروز با تمام دانش و تکنولوژی خویش هنوز به تمام اسرار و مرموزات مغز، از جمله پدیده شگفت انگیز حافظه پی نبرده است. قدرت خدای دانا و توانا که چنین دستگاه عظیمی را بنا کرده است شایسته است.

یک سؤال

خداوند این همه شگفتی و این دستگاه با عظمت را برای چه در وجود انسان خلق کرده است؟

چرا از میان این همه مخلوقات، خداوند انسان را به عنوان آفریده برتر خود انتخاب کرده و حتی برای خلقت چنین موجودی به خودش آفرین هم گفته است؟^۹
پاسخ این سؤال را در جلسه آینده برایتان نقل می‌کنم.

پس باید خودمان را بشناسیم و وقتی خودمان را به درستی شناختیم بفهمیم که بیهوده و برای لذت‌های زودگذر و مانند آن خلق نشده ایم. بلکه خداوند متعال انسان را با تمام تجهیزات و وسایلی برای هدف و مقصودی آفریده است. آن هدف چیست؟ ان شاء الله در جلسه بعدی با هم مرور خواهیم کرد.

والسلام

مؤسسه علمی فرهنگی یاران سبز موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

معاونت پژوهش

به کوشش حجت الاسلام والمسلمین رضا اخوی

9. اشاره به آیه: فتبارک الله احسن الخالقین. مومنون/23.